

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 8.

Deze bron illustreert enkele kenmerkende aspecten van de zeventiende eeuw.

- 4p **14** Noem twee van die aspecten en leg per aspect uit waardoor het schilderij hier een goede illustratie van is.

Gebruik bron 8.

Op basis van deze bron zou je kunnen concluderen dat Batavia in de zeventiende eeuw een multiculturele samenleving is.

- 2p **15** Geef aan waardoor:
- de bron deze conclusie lijkt te ondersteunen maar
 - je deze conclusie toch niet mag trekken op grond van deze bron.

Gebruik bron 9.

Een bewering:

De Saint-Simon beschrijft hier het hof van een absoluut vorst die vanuit *politieke motieven* zijn adel verplicht zich te laten vermaken aan het hof in Versailles.

- 2p **16** Ondersteun deze bewering door aan te geven:
- waarin het absolutisme van Lodewijk XIV in de bron naar voren komt en
 - welk politiek motief de koning heeft om de adel aan zijn hof te binden.

Gebruik bron 9.

Twee gegevens:

- 1 Voor zijn memoires baseert De Saint-Simon zich op zijn eigen dagboek en op de dagboeken van twee andere edelen die aan het hof verbleven.
- 2 De hertog De Saint-Simon beschrijft in zijn dagboeken zijn afkeer van het frivole gedrag aan het Franse hof in Versailles.

- 2p **17** Gebruik beide gegevens om de betrouwbaarheid van deze bron bij een onderzoek naar het Franse hofleven in die tijd te bepalen.

De filosoof Voltaire (1694-1778) was deïst, wat inhield dat hij geloofde dat God, als een horlogemaker, het universum geschapen had als een klok. Deze klok is door God op gang gebracht, waarna het universum zichzelf volgens de natuurwetten zou blijven voortbewegen.

- 2p **18** Leg uit dat dit deïsme past bij de Verlichting.

Vroegmoderne tijd

bron 8

Schilderij van J.J. Coeman uit 1665 van Pieter Cnoll met zijn vrouw Cornelia, hun dochters en hun Javaanse bedienden

Toelichting:

Pieter Cnoll was tussen 1663 en 1676 opperkoopman van de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC) in Batavia (Jakarta in het huidige Indonesië). Zijn vrouw Cornelia was de dochter van een VOC-koopman en een Japanse vrouw.

bron 9

Louis de Rouvroy, hertog De Saint-Simon (1675-1755), is een hoge edelman aan het hof (van de absolute vorst) koning Lodewijk XIV van Frankrijk. Hij houdt dagboeken bij van zijn belevenissen aan het hof in Versailles. Op grond van zijn dagboeken schrijft hij later zijn *Memoires*. Over het jaar 1692 schrijft hij:

Voordat de koning aan tafel ging, tussen zeven en tien uur, was er een toeloop van het hele hof in de staatsievertrekken van een van de salons aan het eind van de spiegelzaal. Eerst was er muziek en daarna stonden er in alle vertrekken tafels klaar voor alle soorten spelletjes. Een tafel voor lanskenet (een kaartspel), een biljart, kortom, iedereen kon vrijelijk een partijtje spelen met wie hij maar wilde en kon meer tafels laten komen als ze allemaal bezet waren.

Achter de biljartzaal was een vertrek waar verfrissingen stonden opgediend, overal was volop licht.

Toen deze gewoonte nog nieuw was, verscheen de koning zelf ook nog aan de speeltafels. Maar hij liet zichzelf allang niet meer zien, hoewel hij wenste dat de rest van het hof trouw verscheen. Iedereen stroomde toe om hem te behagen.

Hijzelf liet zich 's avonds bij Madame de Maintenon (zijn tweede vrouw) door de verschillende ministers, de een na de ander, verslag van zaken uitbrengen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.